



# Sanoccy bohaterowie Powstania Styczniowego



Miejska Biblioteka Publiczna w Sanoku  
styczeń-marzec 2023 r.



Opracował: Damian Józefek



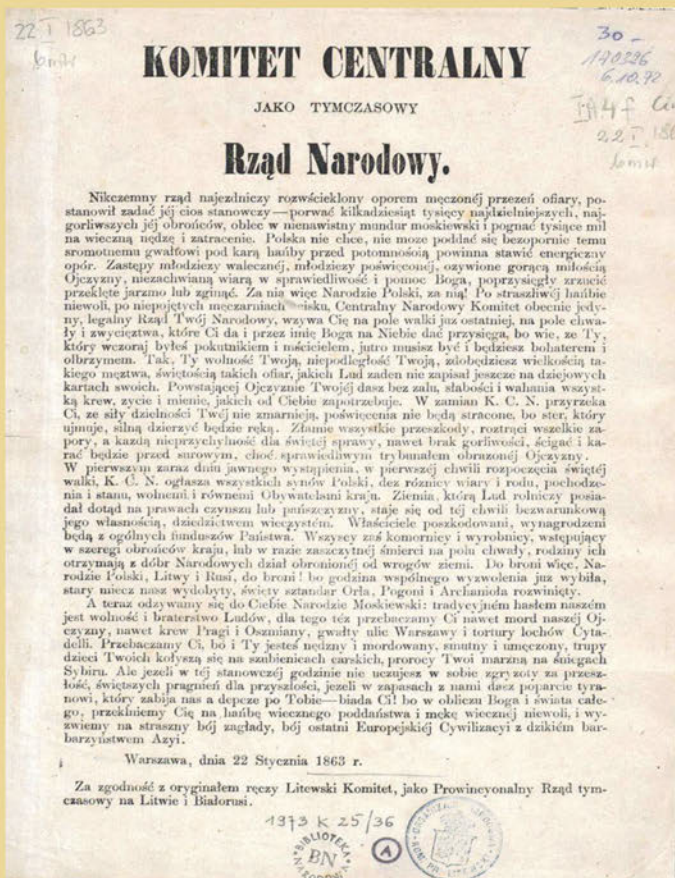
# Branka i początek Powstania

Mając świadomość narastających dążeń niepodległościowych Polaków w Królestwie Polskim, władze carskie w nocy z 14 na 15 stycznia 1863 roku zarządziły brankę, czyli przymusowy pobór młodych mężczyzn do wojska rosyjskiego. W rzeczywistości branka była wymierzona w osoby przygotowujące powstanie - na podstawie imiennych list carskie wojsko miało zasilić około 12 000 mężczyzn, najczęściej pochodzenia szlacheckiego i mieszczańskiego, które carat podejrzewał o zaangażowanie w działalność patriotyczną.

16 stycznia 1863 roku ukonstytuował się Tymczasowy Rząd Narodowy, który wydał odezwę wzywającą do samoobrony przed poborem i organizowaniem się wokół władzy narodowej. Po stworzeniu siatki dowódczej i administracyjnej powstania, 22 stycznia 1863 roku Tymczasowy Rząd Narodowy wydał manifest ogłaszający powstanie.

Zgodnie z instrukcjami władz powstańczych, zaczęto organizować pierwsze oddziały w liczbie nie mniejszej niż 100 osób. W bój o odzyskanie upragnionej Niepodległości ruszyli także Sanocznanie i Synowie Ziemi Sanockiej, których nazwiska zapisały się złotymi zgłoskami w historii kraju i regionu.

Pamięć o bohaterach tamtych czasów przez wiele lat była bardzo żywa w społeczeństwie polskim - dawni powstańcy byli otaczani powszechną cziłą i szacunkiem. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wszyscy otrzymali stopień podporucznika oraz stałą pensję a generałowie oddawali im honory jako pierwsi.



Manifest 22 stycznia - dekret wydany przez Tymczasowy Rząd Narodowy ogłaszający wybuch powstania (22 stycznia 1863 r.)



Złota Hramota - dekret Rządu Narodowego z 31 stycznia 1863 roku, ogłaszający uwolnienie i uwłaszczenie chłopów ukraińskich





# Sanoczanie w Powstaniu Styczniowym

## Udział Sanoczan i Synów Ziemi Sanockiej w wybranych bitwach powstańczych

**Bitwa pod Miechowem - 17 lutego 1863 r.**

**(Franciszek Bem, Marcei Denkwicz, Filip Kahane, Maurycy Kahane, Maciej Pacana, Józef Ziemiański)**

**Bitwa pod Grochowiskami - 18 marca 1863 r.**

**(Kazimierz Darowski, Jan Ergietowski, Filip Kahane, Adolf Sroka, Józef Rogosz, Witold Witowski)**

**Bitwa pod Kobylanką - 1 i 6 maja 1863 r.**

**(Konstanty Bukowski, Maurycy Kahane, Michał Niemirowski, Alojzy Malawski, Ignacy Pajewski, Adam Sapięha)**

**Bitwa pod Tyszowcami - 18 maja 1863 r.**

**(Jan Hardy, Władysław Jaworski, Franciszek Leszczyński, Ignacy Orłowski)**

**Bitwa pod Radziwiłłowem - 2 lipca 1863 r.**

**(Józef Barański, Józef Ciepeliowski, Jan Hardy, Michał Kawalerski, Franciszek Leszczyński, August Mroczkowski, Ignacy Pajewski, Adam Sapięha, Lubomir Skrzyński, Ireneusz Załuski)**

**Bitwa pod Panasówką - 3 września 1863 r.**

**(Marcei Denkwicz, Hołubowicz, Michał Niemirowski, Sebastian Łuczyński, Wojciech Telesz)**

**Bitwa pod Batorzem - 6 września 1863 r.**

**(Piotr Boczar, Marcei Denkwicz, Michał Niemirowski, Wiktor Riedl)**

**Bitwa pod Poryckiem - 2-3 listopada 1863 r.**

**(Filip Kahane, Michał Kawalerski, August Mroczkowski, Ignacy Pajewski)**



Bitwa pod Miechowem, 17 lutego 1863 r.



Bitwa pod Kobylanką, 1 i 6 maja 1863 r.

# Sanoczanie w Powstaniu Styczniowym

## Bracia Kahane

### Filip Sambra Kahane

Urodził się w 1838 roku w Ratzersdorfie w rodzinie żydowskiej, która przeprowadziła się do Sanoka w połowie XIX wieku. Przed wybuchem powstania styczniowego Filip Kahane był urzędnikiem w sanockim magistracie.

W lutym 1863 roku wraz z braćmi Maurycym i Leonem przystąpił do udziału w powstaniu. Filip Kahane dołączył do tzw. żuawów śmierci - specjalnego oddziału dowodzonego przez francuskiego oficera Franciszka Rochenbruna i zorganizowanego na wzór francuski, którego członkowie ślubowali walczyć na śmierć lub życie. Filip Kahane w ramach tej formacji walczył pod Miechowem (17 lutego 1863 r.), gdzie uratował sztandar oddziału. W bitwie pod Grochowiskami (18 marca 1863 r.) trafiony kulą kartaczną stracił prawą rękę. Po wyleczeniu ran wstąpił do oddziału Wojciecha Komorowskiego i wziął udział w wyprawie na Poryck. Aresztowany i więziony w Sokalu oraz Lwowie (pół roku aresztu w więzieniu karmelickim). Po jego opuszczeniu znalazł pracę w Łańcucie, gdzie zmarł około 1907 roku.



### Maurycy Kahane

Urodzony 28 listopada 1836 roku w Ratzersdorfie. Walczył pod rozkazami płk. Apolinarego Kurowskiego, gen. Mariana Langiewicza oraz gen. Antoniego Jeziorańskiego. W bitwie pod Małogoszczem (24 lutego 1863 r.) stracił palec u ręki i dostał postrzał w nogę. Walczył także w bitwie pod Pieskową Skałą (4 marca 1863 r.) oraz Skałą (5 marca 1863 r.), gdzie został dwukrotnie ranny. Po wyleczeniu ran walczył jeszcze w bitwie pod Kobylanką (1 i 6 maja 1863 r.).

Po upadku powstania spędził 7 lat na emigracji w Rumunii. W 1867 roku powrócił do Galicji. Od 1872 do 1875 roku był naczelnikiem stacji kolejowej w Chyrowie. Ostatecznie osiadł w Tarnopolu i tam spędził resztę życia, angażując się w działalność tarnopolskiego gniazda Towarzystwa Gimnazjalnego "Sokół" i pracując w filii jednego z banków. Zmarł 27 września 1896 roku w Tarnopolu.

### Leon Kahane

Urodził się ok. 1840 roku i przed wybuchem powstania styczniowego służył w armii austriackiej w Galicyjskim Pułku Piechoty nr 77 stacjonującym w Sanoku. Pod koniec 1863 roku dołączył do oddziału Karola Kality ps. "Rębajło" w charakterze adiutanta. W bitwie pod Radkowicami (23 stycznia 1864 r.) własną pierś osłonił swego dowódcę od kul, ratując mu życie. Zmarł 26 stycznia 1864 roku w szpitalu w Bodzentynie.



# Sanoczanie w Powstaniu Styczniowym

## Adam Stanisław Sapieha



Urodzony 4 grudnia 1828 roku w Warszawie, w momencie wybuchu powstania styczniowego naczelnik obwodu sanockiego odpowiedzialny za organizację zrywu. Uczestnik bitwy pod Kobylanką i wyprawy na Radziwiłłów. Po aresztowaniu przez władze austriackie zbiegł do Francji, gdzie został orędownikiem sprawy powstańczej na Zachodzie z ramienia Rządu Narodowego.

W 1867 roku powrócił do rodzinnego Krasieczyna, gdzie skupił się na działalności społecznej i politycznej. Zmarł w 1903 roku w Bad Reichenhall. Jako ciekawostkę należy dodać, że na obrazie Jana Matejki "Bitwa pod Grunwaldem" widoczną obok twarzy Adama Stanisława Sapiehy nosi postać księcia Witolda.

## Zygmunt Karol Gorazdowski

Urodził się 1 listopada 1845 roku w Sanoku jako syn Feliksa Gorazdowskiego i Aleksandry Łazowskiej. W momencie wybuchu powstania styczniowego był uczniem VIII klasy gimnazjum w Przemyślu. Bez zgody rodziców dołączył do powstańców w Królestwie. Po klęsce powstania powrócił do domu, by kontynuować naukę.

W 1871 roku przyjął święcenia kapłańskie. Od 1877 roku rozpoczął posługę we Lwowie, gdzie zaangażował się w działalność dobroczynną i społeczną. Zmarł w opinii świętości w 1920 roku we Lwowie. Kanonizowany przez papieża Benedykta XVI 23 października 2005 roku w Rzymie.



## Ireneusz Załuski



Urodzony 10 sierpnia 1835 roku w Memelu (Litwa), syn Karola Załuskiego, twórcy uzdrowiska w Iwoniczu-Zdroju oraz Amelii Ogińskiej. Uczył się rysunku u malarza Wojciecha Stattlera oraz rzeźby w Szkole Sztuk Pięknych (ok. 1847 r.). Swoje prace wystawiał w Krakowie, w międzyczasie wzbogacając warsztat artystyczny we Włoszech, Norwegii czy Austrii.

W powstaniu styczniowym wziął udział w wyprawie na Ruś i walczył pod Radziwiłłowem (2 lipca 1863 r.). Po upadku powstania wstąpił do wojska austriackiego i walczył w bitwie pod Sadową (1866 r.). Zmarł 20 maja 1866 r. w Dreźnie w wyniku ran odniesionych w pojedynku. Przed śmiercią zamierzał osiąść w Paryżu i założyć pracownię rzeźbiarską.

# Nie dbali jaka spadnie kara...

Nie dbam jaka spadnie kara:  
Mina, Sybir, czy kajdany;  
Zawsze ja wierny poddany,  
Pracować będę dla Cara.

W minach kruszec kując młotem,  
Pomyśl: ta mina szara,  
To żelazo, z niego potem  
Zrobi ktoś topór na Cara.

Gdy będę na posieleniu,  
Pojmę córeczkę Tataru:  
Może w mojem pokoleniu  
Zrodzi się Palen dla Cara.

Gdy w koloniach osiedę,  
Ogród zorzę, grzędy skopię,  
A na nich co rok siać będę  
Same lny, same konopie.

Z konopi ktoś zrobi nici;  
Srebrem obwita nić szara  
Może się kiedyś poszczyci,  
Że będzie szarfą dla Cara.

**Nie dbam, jaka spadnie kara:  
Mina, Sybir, czy kajdany;  
Zawsze ja wierny poddany,  
Pracować będę dla Cara.**

**W minach kruszec kując młotem,  
Pomyśl: ta mina szara,  
To żelazo, z niego potem  
Zrobi ktoś topór na Cara.**

**Gdy będę na posieleniu\*,  
Pojmę córeczkę Tataru:  
Może w mojem pokoleniu  
Zrodzi się Palen\*\* dla Cara.**

**Gdy w koloniach osiedę,  
Ogród zorzę, grzędy skopię,  
A na nich co rok siać będę  
Same lny, same konopie.**

**Z konopi ktoś zrobi nici;  
Srebrem obwita nić szara  
Może się kiedyś poszczyci,  
Że będzie szarfą dla Cara.**

\*posielenie - przymusowe osiedlenie na wschodnich terenach Rosji  
\*\*Palen (wł. Peter Ludwig von der Pahlen) - generał rosyjski stojący  
za udanym zamachem na życie cara Pawła I

Powyższy tekst pochodzi z III części "Dziadów" Adama Mickiewicza. Apogeum popularności osiągnął podczas powstania styczniowego.

Utwór stał się pieśnią powstańców styczniowych zsyłanych na Sybir i symbolem ich poświęcenia dla zniewolonej Ojczyzny.

Funkcjonował pod różnymi nazwami: "Pieśń więzienna", "Pieśń Feliksa", "Pieśń katorżników", "Pieśń więzienna Litwina" oraz "Nie dbam jaka spadnie kara" (najpopularniejszy).

Umownie za kompozytora melodii przyjmuje się Wojciecha Sowińskiego.